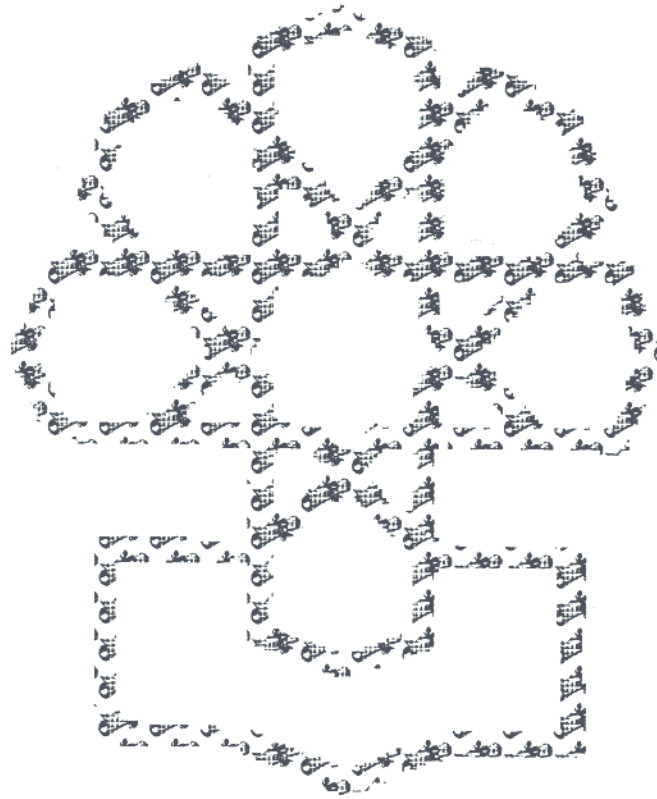

طب در اسلام

(به همراه‌نگاهی به سازمان نظام پزشکی در ایران)

معاونت پژوهشی

مرداد ۱۳۷۵

کار: گروه (۱) خدمات پژوهشی

کد گزارش: ۲۸۰۱۶۰۸

نکات برجسته گزارش

* جایگاه والای علم طب در اسلام امری مبرهن و آشکار است تا آنجا که در روایات معصومین علیهم السلام آن را هم شأن علم خداشناسی دانسته‌اند.

* پرهیز از روحیه مادی و نگرش ارتزاقی، عدم اکتفا به دانسته‌ها، تقوای الهی، خیرخواهی برای بیمار از مهمترین صفات پزشکان مسلمان است.

* مراقبت نسبت به تخلفات پزشکی و تنظیم روابط انسانی و اسلامی فیما بین پزشک و بیمار و پزشک و جامعه از مهمترین رسالت‌های سازمان نظام پزشکی است.

* ارکان سازمان نظام پزشکی عبارت است از:

الف - شورای عالی نظام پزشکی؛

ب - هیئت انتظامی رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلین حرف

پزشکی؛

ج - نظام پزشکی شهرستان‌ها.

جایگاه والای علم طب در اسلام امری مبرهن و آشکار است چنانچه قرآن کریم احیای یک فرد را احیای جامعه می‌داند:

«... و من احیایها فکانما احیا الناس جميعاً» آیه ۳۲ سوره مائده

هم چنین در احادیث وارده از معصومین علیهم السلام در رابطه با جایگاه طب مطالب زیادی وارد شده است:

- قال النبی (ص): العلمُ علمان. علم الادیان و عِلْمُ الأبدانِ

از این حدیث شریف می‌توان این‌گونه استنباط نمود که باید هر جامعه‌ای را از جنبه خوراک معنوی و تربیتی (علم الادیان) و تأمینات بهداشتی (علم الابدان) به سر حد کمال ممکن رسانید تا امر اول ضامن حفظ فضیلت‌ها باشد که پایه جهش‌های مقدس و حیات طیبه است و امر دوم ضامن صحت و سلامت که سرمایه تمکن و استطاعت اجتماعی.

- قال الامام الحسین (ع): فَبَادِرُوا بِصِحَّةِ الأَجْسَامِ فِي مُدَّةِ الأَعْمَارِ

سعی کنید تا در همه مدت عمر بدنی سالم داشته و خود را سلامت و تندرست نگهدارید.

علامه مجلسی (قدس سره) در جلد چهاردهم بحار الانوار پس از باب مفصلی که راجع به تشریح نگاشته است بابتی در طب و معالجه و مراجعه پزشکان آورده و در آن باب روایات بسیاری نقل کرده از جمله این حدیث نبوی (ص):

«بیماران را مداوا و معالجه کنید، زیرا خدایی که بیماری داده دارو هم داده است ... خداوند هیچ بیماری نداده مگر این که برای آن بهبودی داده است.

مراجعة ائمه اطهار (ع) به پزشک (حتی طبیب غیر مسلمان) تعلیمی قاطع است با این که این گونه امور به عقیده ما بر امام پوشیده نیست با این وصف سؤال می‌کردند و این تعلیمی برای مردم و احترامی بلند برای مقام طب بود.

فصل اول: ویژگی‌های طب از دیدگاه اسلام

۱-۱- لزوم شناخت انسان

انسان را به عنوان یک مجموعه لاینفک باید مد نظر قرار داد و تفکیک این مجموعه و تنها بعد خاصی را مد نظر قرار دادن، قادر به رفع نیازهای بشر و نیل به سعادت آدمی نخواهد بود. کسی که با انسان سر و کار دارد به ویژه در شغل شریف پزشکی باید این آفریده بزرگ آفریدگار هستی را بشناسد و این امر مهم را ساده نگیرد چنانچه این شعر به مولی الموحدین علی علیه السلام نسبت داده شده که:

اتزعم انک جرم صغیر و فیک انطوی العالم الاکبر

لذا شایسته است پزشکان محترم علاوه بر اطلاعات مورد نیاز در زمینه طب، به شناخت صحیح انسان و درک رسالت آدمی و هدف حیات آدمی و نحوه دستیابی به حیات طیبه احاطه یابند تا در زمینه طب نیز از توفیقات بیشتری برخوردار گردند.

الف - پزشک و حکیم

تاریخ طب در میهن اسلامی ما گواه آن است که در گذشته‌ای نه چندان دور، پزشکان در کسوت حکیم به طبابت اشتغال داشتند و در واقع حکیم فردی بود که علاوه بر طب به مبانی دینی، فلسفه، عرفان، فقه، و ... آشنایی داشت چنانچه مرحوم شهید مطهری در کتاب خدمات متقابل اسلام و ایران ضمن نقل طبقات فلاسفه ایرانی، می‌نویسند: «در دوران بعد از دوره ترجمه، تا قرن ششم و هفتم (و تا اندازه‌ای در دوره ترجمه) اکثریت قریب به اتفاق فلاسفه، ضمن این که فیلسوفند در فن پزشکی مهارت دارند همچنان که بوعلی هم فیلسوف است و هم پزشک».

شاید گفته شود پیشرفت علوم و از جمله دانش پزشکی این اجازه را نمی‌دهد که فرد بتواند به صورت ذوالفنون درآید منتهی بایستی اشاره نمود که در هر شغلی شناخت مخاطب لازم و ضروری است و در پزشکی که با انسان سروکار دارد ضروری تر لذا شناخت انسان حداقل در حد اجمال و در حد درک ارزش، شخصیت و جوهره متشکله آدمی ضرورت دارد.

ب - جسم و روح

با عنایت به اجزای متشکله وجود آدمی و ارتباط تنگاتنگ آنها غفلت از هر یک، آدمی را از توفیق در ابعاد دیگر نیز محروم می‌دارد متأسفانه پس از رنسانس عمده توجهات معطوف بعد جسمانی انسان گردید و علی‌رغم توفیقاتی که در این زمینه به دست آمده امروزه تا حدودی بشر به اشتباه خود پی برده و وجود مکاتب گوناگونی که به شناخت و درمان مسائل روحی انسان اهتمام نموده‌اند نشانگر آن است که بشر می‌خواهد، به جبران مافات بپردازد. البته اگر این بار نیز مرتکب اشتباه نشود و صد البته اگر از خداوند خالق انسان در این سیر غفلت ورزد ثمری عاید او نخواهد شد.

در ریشه یابی همه تیره بختی‌های بشر به این جا می‌رسیم که از دو سو باید افراد هر اجتماعی را در حال تأمین نگاه داشت:

۱- پرورش روح، اخلاق و معنویت

۲- بهداشت جسم

و طبیب باید تنها به معالجه جسم اکتفا نکند چه طبیب به افق وسیع جان می‌نگرد و معالجه تنها به محدوده باریک جسم نظر دارد. فرهنگ بیگانه پزشک را در حد یک فرد معالج و یک کلینسین تنزل می‌دهد در حالی که طبیب در اسلام حکیم است و جامع نگر، طبیب برای درمان جسم، روح را تخریب نمی‌کند و در هر درمان جسمی از روح کمک می‌گیرد و بهبود جسم را با اعتلای روح توأم و قرین می‌سازد. این امر مستلزم آن است که طبیب خود از روحی والا برخوردار باشد و در پرتو تزکیه و تهذیب و اتصال به حضرت حق، گوهر جان خویش را مصفا نموده باشد و در این صورت خود به خود با درمان جسم، روح را نیز صیقل داده است.

ج - آگاهی به سیستم تعادلی بدن انسان

براساس دیدگاه طب شرق و نیز کشفیات قرن اخیر، به خوبی معلوم شده که بدن انسان از سیستم یا سیستم‌های تعادلی برخوردار است که حیات انسان تا حد زیادی مدیون آنهاست که برخی از این سیستم‌ها امروزه شناخته شده و از جمله دستگاه ایمنی شناسی (ایمونولوژی)، که خود بسان ارتش مجهزی به دفاع از بدن اهتمام می‌نماید و با دستگاه‌های دیگر نیز مرتبط است. طبیب حکیم هنگام درمان آدمی مراقب است سیستم‌های تعادلی را به هم نزنند و سعی می‌کند تا حد امکان بدن خود به حالت طبیعی بازگردد. مکاتب

پزشکی چون طب سوزنی تا حدی بر این مبنا استوار شده‌اند.

نکته دیگر که در اسلام نیز مد نظر قرار گرفته پرهیز از دارو مگر موقع ضرورت است که آن هم با تشخیص پزشک مطلع و مطمئن است. چنانچه از حضرت محمد (ص) منقول است که:

«تَجَنَّبِ الدَّوَا مَا احْتَمَلَ بَدَنَكَ الدَّاءَ، فَاِذَا لَمْ يَحْتَمَلِ الدَّاءَ فَالِدَّوَاءِ»

دوری کن از دوا هنگامی که احتمال می‌دهی بدین وسیله مریض می‌شوی. سپس هنگامی که احتمال بیماری وجود ندارد، درمان را شروع کن

د - شناخت درد مقدم بر شناخت درمان

همان طور که در مسائل روحی، درد شناسی مقدم به درمان شناسی است در درمان جسم آدمی نیز شناخت درد از اهمیت والایی برخوردار است لذا تلاش اصلی را باید معطوف درد شناسی نمود. از حضرت سجاد (ع) منقول است که:

«من لم يعرف دائه افسد دوائه»

ه - لزوم انطباق با احکام شریعت

با توجه به این که هدف طب تأمین سلامت انسان است و خالق انسان بیش از هر کسی به آفریده خود شناخت و احاطه دارد پزشک بایستی برای حفظ و سلامت جنبه‌های جسمی و روحی بیمار به قوانین و دستورات خالق بشر که در بردارنده سعادت انسان است آشنا بوده و ضمن احترام به آنها، نه تنها خود بدان عامل باشد که بیمار را نیز به عمل به آنها هدایت و راهنمایی کند.

پزشک مسلمان بایستی همواره مراقب باشد که نه تنها از مسیر انطباق با موازین شرع مقدس دور نشود که مرتباً روز به روز خود را بیشتر تطبیق دهد تا بیمار نیز دغدغه خاطری از این جهت نداشته باشد و با اطمینان خاطر خود را تسلیم دستورات پزشک بنماید.

هم چنین پزشک باید با توجه به جامعیت دین مبین اسلام و مصالحی که شرع مقدس برای حفظ سلامت فرد و جامعه مد نظر داشته و نقش والای اجتهاد، برای پیشگیری و درمان، روش‌های متناسب با موازین شرع مقدس را برگزیند. اینک در دوران جمهوری اسلام بایستی فعالیت‌های تحقیقاتی در این زمینه از شتاب لازم برخوردار شده و راه‌های نوین برای مشکلاتی چون کنترل جمعیت و ... که انطباق با دیانت مقدس اسلام نیز داشته باشد تدارک دیده شود.

۲-۱- پرهیز از روحیه مادی و نگرش ارتزاقی به پزشکی

با عنایت به جایگاه والای پزشکی در جامعه اسلامی و لزوم در نظر داشتن جنبه‌های انسانی، نگرش ارتزاقی به این شغل شریف حیات بخش، از ارزش والای آن می‌کاهد لذا ضمن تأکید بر این که بایستی زمینه اشتغال مناسب پزشکان و حرف وابسته به خوبی فراهم شده و زندگی آنان در حد شئون آنان اداره شود بایستی از ترویج روحیه مادیت در صاحبان این مسند شریف پرهیز گردد.

۳-۱- عدم اکتفا به دانسته‌ها

پزشک مسلمان با توجه به مسئولیت خطیر خود در حفظ جان بیماران، دائماً بایستی دانسته‌های خویش را فزونی بخشیده و نیاز علمی خود به مطالب طبی و سایر مطالب مورد نیاز را احساس و در رفع آنها بکوشد.

اطلاع و بهره‌مندی از سایر مکاتب پزشکی امروز نیز ضروری می‌باشد. تأکید بر لزوم جهد و کوشش پزشک در احادیث می‌تواند دال بر این امر باشد.

۱-۴- تقدم پیشگیری بر درمان

از دیدگاه اسلام عزیز و نیز علم امروز، تقدم پیشگیری به درمان امری محرز است و عنایت اسلام به نقش وراثت، پرهیز، احکام بهداشتی و... نشانگر این امر است. لذا در اهتمام اصلی دست اندرکاران پزشکی کشور بایستی به این زمینه معطوف گردد که هم ثمرات بیشتری دارد و هم کم هزینه‌تر می‌باشد.

۱-۵- تقوای الهی

آدمی همواره در معرض خطرات نفسانی و تهدیدات شیطانی می‌باشد و مسند شریف پزشکی از این جهت در معرض پرتگاه‌های مهلکی است. لذا استمداد از تقوای الهی و تمسک به ریسمان محکم ایمان و یقین تنها راه نجات بخش است چنان‌چه حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «من تطبّب فلیتق الله و لینصح و لیجتهد».

۱-۶- خیرخواهی برای بیمار

پزشک مسلمان و به عبارت دیگر حکیم مسلمان با عنایت به تقوای الهی و آگاهی وسیع و نیز شناخت گوهر ارزشمند وجود انسانی بیش از آنچه به خود بیندیشد به بیمار و صلاح او می‌اندیشد و خدای ناکرده مصلحت بیمار را فدای منافع شخصی یا گروهی نمی‌کند.

۱-۷- لزوم اطاعت از پزشک

پزشک مسلمان با رعایت موارد سابق الذکر، اعتماد و اطمینان بیمار را جلب می‌کند و لذا اطاعت از دستورات پزشک مورد اعتماد تأکید شده است. دستورات بزرگان دین و سیره آنها نیز نشان‌دهنده این مطلب است که در امور پزشکی به متخصص امر بایستی رجوع نموده و نسبت به دستورات پزشکی وی تابع بود.

۱-۸- مراقبت نسبت به تخلفات پزشکی

هر چه شغل و مسئولیتی مهم‌تر بوده و از جایگاه والاتری برخوردار باشد در معرض خطر بیشتری بوده و خطا و فساد در آن منجر به زیان‌های بیشتری خواهد شد و بر این اساس مراقبت بیشتری را می‌طلبد. طبابت نیز به عنوان یکی از مشاغل مهم اجتماع در معرض آفات و خطراتی قرار دارد و جامعه پزشکی بایستی با دید مراقب و بصیر نسبت به حفظ شأن و جایگاه والای این حرفه اهتمام ورزد. تنظیم روابط انسانی و اسلامی فی مابین پزشک و بیمار، پزشک و جامعه، پزشک و همکاران و موقعیت‌های لازم جهت عدم اعمال روابط غیر اسلامی در موارد فوق از امور مهمی است که بر سلامت جسم و جان جامعه تأثیر می‌گذارد و سازمان نظام پزشکی در این رابطه نقش بسیار مهمی دارد.

فصل دوم: آشنایی با سازمان نظام پزشکی در ایران

۲-۱- تاریخچه:

سازمان نظام پزشکی ایران در سال ۱۳۴۸ تأسیس شد. در سال‌های اولیه، هیئت مدیره سازمان متشکل از ۲۵ نفر بود، که ۲۰ پزشک توسط جامعه ۸ هزار نفری پزشکان عضو سازمان انتخاب شده و ۵ نفر پزشک به صورت انتصابی از درون مجموعه نیروهای نظامی و انتظامی معرفی می‌شدند. ۲۰ نفر پزشک شامل ۱۷ پزشک و سه نفر دندانپزشک بودند. در سال ۱۳۵۶ با افزودن یک نفر متخصص علوم آزمایشگاهی مجموعه هیئت مدیره طی یک اصلاحیه به ۲۶ نفر رسید. این وضع تا سال ۱۳۶۹ ادامه داشت و پس از آن به موجب قانون سازمان دستخوش تحول اساسی گردید.

قانون جدید طی یک دوره پنج ساله به صورت آزمایشی اجرا گردید و سرانجام در تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۲۰ به تأیید نهایی مجلس شورای اسلامی رسید.

۲-۲- اهداف:

سازمان نظام پزشکی به منظور تحقق بخشیدن به اهداف زیر تشکیل گردیده است:

- ۱- تلاش در جهت تحقق بخشیدن بر ارزش‌های عالی‌ه اسلام در کلیه امور پزشکی؛
- ۲- تلاش در جهت ارتقای سطح دانش پزشکی؛
- ۳- تلاش در جهت حفظ و حمایت از حقوق بیماران در برابر شاغلان حرف پزشکی؛
- ۴- حفظ و حمایت از حقوق صنفی شاغلان حرف پزشکی؛
- ۵- تلاش در جهت پیشبرد و اصلاح امور پزشکی؛
- ۶- تلاش در جهت همکاری هرچه بیشتر شاغلین حرف پزشکی با دستگاه‌های اجرایی دولتی در رفع محرومیت‌های بهداشتی درمانی؛
- ۷- تلاش در جهت حسن اجرای موازین و مقررات و قوانین مربوط به امور پزشکی.

۲-۳- وظایف و اختیارات:

وظایف و اختیارات سازمان با توجه به اهداف فوق به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- اظهار نظر مشورتی در تهیه و تدوین پیش نویس لوایح غیر فوری یا تصویب‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌های مرتبط با امور پزشکی و پیراپزشکی و امور صنفی مربوطه به مراجع ذی‌ربط.
- ۲- تنظیم دستور العمل‌های تبلیغاتی و آگهی‌های دارویی و مواد خوراکی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی و امور پزشکی و اعلام به مراجع ذی‌ربط.
- ۳- تدوین مقررات و ضوابط خاص صنفی مربوط به استاندارد کردن تابلوها و سرنسخه‌های مؤسسات پزشکی و پزشکان شاغلان حرف پزشکی و وابسته پزشکی.
- ۴- همکاری در اجرای برنامه‌های بازآموزی و نوآموزی مستمر پزشکان، دندانپزشکان، داروسازان و متخصصین و دکترهای حرفه‌های علوم آزمایشگاهی در جهت رشد و ارتقای دانش پزشکی منطبق با پیشرفت‌های علمی روز به درخواست مراجع ذی‌ربط.

- ۵- صادر نمودن کارت عضویت برای اعضای سازمان موضوع این قانون.
- ۶- رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلین حرف پزشکی که عنوان جرائم عمومی را نداشته باشد از طریق هیئت‌های ذی‌ربط سازمان طبق مقررات مربوطه.
- ۷- همکاری با مراجع ذی‌صلاح در جهت رسیدگی به تخلفات غیر صنفی و جرائم شاغلین به حرف پزشکی و وابسته به پزشکی و اظهار نظرهای کارشناسی مشورتی در این رابطه به مراجع ذی‌ربط.
- ۸- حفظ احترام و شؤون پزشکی در جامعه.
- ۹- همکاری با مراجع ذی‌ربط در جهت گسترش فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی و تبعات پزشکی.
- ۱۰- اظهار نظر و مشارکت فعال به هنگام تعیین یا تجدید نظر در تعرفه‌های خدمات بهداشتی و درمانی و همکاری با مراجع ذی‌صلاح در اجرای آن.
- ۱۱- اظهار نظر و مشارکت فعال به هنگام تعیین و یا تجدید نظر در میزان مالیات و عوارض مشاغل مؤسسات و شاغلان حرف پزشکی و همکاری با مراجع ذی‌صلاح در وصول آنها.
- ۱۲- انجام کلیه مسئولیت‌ها، وظایف و اختیاراتی که تاکنون در قوانین مختلف از سوی مجلس شورای اسلامی به سازمان نظام پزشکی محول گردیده است.
- ۱۳- همکاری با مراجع ذی‌ربط در ارائه خدمات امدادی، بهداشتی، درمانی به هنگام بروز حوادث و سوانح غیر مترقبه از طریق تشویق و بسیج اعضای سازمان.
- ۱۴- کمک به رفع مشکلات رفاهی و مالی شاغلان حرف پزشکی کم درآمد و خسارت دیده از طریق صندوق تعاون و رفاه سازمان با پرداخت وام طبق آیین‌نامه‌ای که توسط سازمان تهیه می‌گردد.

۲-۴- ارکان سازمان

ارکان سازمان نظام پزشکی عبارتند از:

- ۱- شورای عالی نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران
- ۲- هیئت‌های انتظامی رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلین حرف پزشکی و وابسته پزشکی
- ۳- نظام پزشکی شهرستان‌ها
- ۱- ترکیب اعضای شورای عالی:
 - الف: بیست و دو نفر از کادر پزشکی به ترتیب ۱۲ نفر پزشک، ۳ داندانپزشک، ۳ دکتر داروساز، ۲ نفر دکتر علوم آزمایشگاهی و ۲ نفر از لیسانسیه‌های پروانه‌دار گروه پزشکی، که توسط نمایندگان هیئت مدیره نظام پزشکی شهرستان‌ها انتخاب می‌شوند.
 - ب: دو نفر از کادر پزشکی به معرفی کمیسیون بهداری و بهزیستی مجلس شورای اسلامی و با انتخاب نمایندگان مجلس (به عنوان ناظر)، یک نفر از کادر پزشکی به انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، یک نفر از کادر پزشکی نیروهای مسلح به انتخاب ستاد فرماندهی کل قوا و رئیس سازمان پزشکی قانونی کشور.
- ۲- هیئت‌های انتظامی رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای:
 - این هیئت‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند:
 - الف - هیئت‌های انتظامی بدوی برای رسیدگی به تخلفات که تشکیل شده از ۹ نفر به شرح زیر:

۱- یک نفر قاضی به معرفی ریاست قوه قضائیه برای تهران و با معرفی رئیس دادگستری شهرستان‌ها برای شهرستان مربوطه

۲- مسئول پزشکی قانونی شهرستان مربوطه

۳- سه نفر از پزشکان شهرستان مربوطه

۴- یک نفر دکترای داروساز شهرستان مربوطه

۵- یک نفر از دندانپزشکان شهرستان مربوطه

۶- یک نفر از دکترای علوم آزمایشگاهی تشخیص طبی یا یک نفر لیسانسیه پروانه‌دار گروه پزشکی شهرستان مربوطه

هر یک از هیئت‌های بدوی انتظامی شهرستان‌ها علاوه بر این که مسئولیت رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای شاغلین حرف پزشکی و وابسته به پزشکی را بر عهده دارند، مراجعی هستند صلاحیتدار در امر اعلام نظر کارشناسی و تخصصی به مراجع ذیصلاح قضایی در رابطه با رسیدگی به تخلفات غیر صنفی و غیر حرفه‌ای و جرائم شاغلین به حرف پزشکی و وابسته پزشکی

ب- هیئت عالی انتظامی به منظور رسیدگی به اعتراضات و شکایات اشخاص (حقیقی و حقوقی) از طرز کار هیئت‌های بدوی انتظامی، نظارت عالی بر کار هیئت‌های بدوی انتظامی و ایجاد هماهنگی بین آنها و تجدید نظر در احکام صادره از سوی هیئت‌های بدوی انتظامی مذکور و عزل و نصب اعضای ذی ربط این هیئت‌ها، هیئتی به نام هیئت عالی انتظامی با ترکیب زیر در سازمان مرکزی نظام پزشکی تشکیل می‌گردد:

۱- یک نفر از قضات متدین و با تقوا و با تجربه به معرفی ریاست قوه قضائیه

۲- رئیس سازمان پزشکی قانونی کشور

۳- پنج نفر از پزشکان متخصص، مسلمان و متدین، خوش سابقه و با تجربه

۴- یک نفر دندانپزشک مسلمان و متدین، خوش سابقه و با تجربه

۵- یک نفر دکترای داروساز مسلمان و متدین، خوش سابقه و با تجربه

۶- یک نفر از لیسانسیه‌های پروانه‌دار گروه پزشکی مسلمان و متدین و خوش سابقه و با تجربه کاری

۷- یک نفر از متخصصین و دکترای علوم آزمایشگاهی تشخیص طبی

۳- هیئت مدیره نظام پزشکی شهرستان‌ها:

در این قانون هیئت مدیره شهرستان‌ها به صورت زیر انتخاب می‌شوند:

۱- هیئت مدیره شهرستان‌هایی که بیشتر از ۵۰۰ پزشک دارند

تعداد اعضای هیئت مدیره این شهرستان‌ها تشکیل شده از ۱۷ پزشک که شامل ۱۱ پزشک، ۲

دندانپزشک، ۲ دکتر داروساز، ۱ نفر متخصص علوم آزمایشگاهی، ۱ نفر لیسانسیه پروانه دار گروه

پزشکی به انتخاب فارغ التحصیلان کارشناسی و بالاتر مامایی می‌باشند.

۲- هیئت مدیره شهرستان‌هایی که کمتر از ۵۰۰ پزشک دارند

تعداد اعضای هیئت مدیره این شهرستان‌ها ۹ نفر می‌باشد که شامل ۵ پزشک، ۱ دندانپزشک، ۱ دکتر

داروساز، ۱ نفر دکترای علوم آزمایشگاهی و ۱ نفر لیسانسیه پروانه دار گروه پزشکی می‌باشند.

- ۲-۵. خلاصه اهم فعالیت‌های نظام پزشکی در چهار سال گذشته عبارت است از:
- سازمان نظام پزشکی علاوه بر وظایف مقررۀ خویش در راستای تحقق بخشیدن به بند ۱۴ ماده ۳ (شرح وظایف) اقدامات ذیل را به عمل آورده:
- تهیه و خرید ساختمان برای سازمان نظام پزشکی (تاکنون ساختمان نظام پزشکی استیجاری بوده است).
 - تهیه زمینی در اقدسیه برای تأسیس باشگاه رفاهی پزشکان که کلنگ آن زده شده است.
 - تأسیس شرکت تعاونی مسکن پزشکان که حدود ۳ هزار نفر از پزشکان؛ به عضویت آن درآمده‌اند و تهیه ۳ قطعه زمین برای ساختمان سازی پزشکان.
 - تأسیس شرکت سرمایه‌گذاری حکمت نظام برای پزشکان که با سرمایه پزشکان تأسیس گردیده و در زمینه خرید و واردات وسایل پزشکی و بیمارستانی فعالیت خواهد نمود.
 - تهیه آرم طرح ترافیک برای پزشکان در شهر تهران

فصل سوم - مروری بر کارنامه دولت در زمینه توسعه بهداشت و تخصص‌های پزشکی

- ۱- تعداد دانشجویان رشته‌های مختلف پزشکی (دوره دکترا) از ۵۱۰۰ نفر در سال ۱۳۵۷ به ۳۲۰۰۰ نفر در سال ۱۳۷۳ افزایش یافته است.
- ۲- تعداد دانشجویان گروه پزشکی از ۲۲۰۰۰ نفر در سال ۱۳۵۷ به ۱۰۰۰۰۰ نفر در سال ۱۳۷۳ افزایش یافته است.
- ۳- تعداد بیمارستان‌ها از ۳۵۷ واحد در سال ۱۳۵۷ به ۷۲۴ واحد در سال ۷۳ رسیده و همچنین تعداد تخت‌های بیمارستانی از ۵۶۰۰۰ تخت در سال ۱۳۵۷ به ۹۳۸۸۲ تخت افزایش یافته است.
- ۴- تعداد پزشکان متخصص از ۷۰۰۰ نفر در سال ۱۳۵۷ به ۱۷۰۰۰ نفر در سال ۱۳۷۳ افزایش یافته است.
- ۵- تعداد کل مراکز بهداشتی درمانی شهری و روستایی و خانه‌های بهداشت از ۴۲۲۰ واحد در سال ۱۳۵۷ به ۱۷۰۶۳ واحد در سال ۷۳ افزایش یافته است.
- ۶- مرگ و میر کودکان زیر یک سال از ۱۲۰ نفر در هزار در سال ۵۷ به ۳۳ نفر در هزار در سال ۷۳ کاهش یافته است.
- ۷- نسبت استاد به دانشجو در سال ۶۵، ۱۸ به ۱ بوده است که این نسبت در حال حاضر ۸ به ۱ می‌باشد.
- ۸- تعداد دانشجویان گروه پزشکی در بخش غیر دولتی حدود ۲۰۰ هزار نفر می‌باشد.

منابع:

- ۱- قرآن کریم
- ۲- ری شهری، محمد مهدی. میزان الحکمة، جلد ۳ و ۵، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
- ۳- شهید مرتضی مطهری، خدمات متقابل اسلام و ایران، انتشارات صدرا.
- ۴- حکیمی، محمدرضا. فریاد روزها، نشر فرهنگ اسلامی.
- ۵- باقری چیمه، علی رضا. «اثرات سو جدایی رسالت جامعه پزشکی از دیدگاه‌های اسلام و ضرورت انطباق با آن»، اطلاعات، ش ۲۰۶۲۹، (۱۳۷۴/۸/۲۴).
- ۶- جعفری، محمدتقی. تعبد و تعقل در فقه اسلامی، مسجد، ش ۲۱، ۱۳۷۴.
- ۷- بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم. «رساله نوین فقهی پزشکی»، مجلات اول، دوم و سوم (بهداشت، مسائل درمانی و طب روحانی).
- ۸- مرکز مطالعات تحقیقات اخلاق پزشکی، «مجموعه مقالات اخلاق پزشکی»، جلد اول (کلیات اخلاق پزشکی).